

PORTION OF A HOARD CONTAINING SILVER COINS OF LOUIS XIV OF FRANCE FROM THE DEPOT OF THE NATIONAL MUSEUM OF HISTORY – SOFIA

Vladimir Penchev

National Museum of History – Sofia, 16 Vitoshko lale str., 1404 Boyana, Sofia, Bulgaria; vl.m.penchev@gmail.com

ABSTRACT

Topic of the current article are eight silver coins of Louis XIV of France (1643 – 1715) from the depot of the National Museum of History – Sofia. They have a denomination of 5 sou or one twelfth of the silver thaler. The coins are portion of a larger hoard from the 17th c., originating from the territory of the Republic of Bulgaria.

Keywords: silver coins, France, Louis XIV

In 1978, eight silver coins of Louis XIV of France (1643 – 1715) were received in the National Museum of History – Sofia. They are part of a larger coin hoard from the 17th c. Unfortunately we were not able to obtain information about the location of this coin treasure or its entire contents. It is only known that this hoard was found in the territory of Bulgaria, and that the coins from it were sold to collectors in Sofia. It is from one of these collectors that we acquired the eight coins which are the topic of this paper. They were listed in the main Numismatic Collection of the National Museum of History – Sofia under inventory Nos. 6136 – 6143. All eight coins have a denomination of 5 sou or one twelfth of the silver thaler (écu d'argent). Their description is provided in the following:

CATALOGUE

Silver coins of 5 sou (one twelfth of the thaler) of the king of France, Louis XIV – total of 8

I. Struck at the Limoges Mint – total of 3

Dated 1659 – 2

1. Obverse: Circumscription: LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Bust of the king as a boy, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. Above the image there is a six-pointed star, under it – a small square with a dot in the centre.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. I. BENEDICTVM. 1659. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards.

Silver. Partially scratched on obverse. Diameter 20 mm. Weight 2.29 g (fig. 1: 1).

2. The inscription and the image on the obverse and reverse are the same as in No. 1.

Silver. Heavily scratched obverse and reverse. Diameter 21 mm. Weight 2.33 g (fig. 1: 2).

Dated 1660 – 1

3. Obverse: Circumscription: LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Bust of the king as an adult, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. A small fortress tower depicted above his head.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. I. BENEDICTVM. 1660. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards.

Silver. Partially scratched on obverse and reverse. Diameter 21 mm. Weight 2.28 g (fig. 1: 3).

II. Struck at the Mint of Aix-en-Provence – total of 2

Dated 1659 – 1

4. Obverse: Circumscription: LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Bust of the king as a boy, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. A small rhombus under the image.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. & BENEDICTVM. 1659. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards.

Silver. Diameter 20 mm. Weight 2.30 g (fig. 1: 4).

Dated 1662 – 1

5. Obverse: Circumscription: LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Bust of the king as an adult, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. A small rhombus under the image.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. & BENEDICTVM. 1662. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards.

Silver. Partially scratched on reverse. Diameter 20 mm. Weight 2.27 g (fig. 1: 5).

III. Struck at the Mint of Lyon – total of 2

Dated 1660 – 1

6. Obverse: Circumscription: LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Bust of the king as an adult, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. A five-pointed star above the image, under it – a small rhombus.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. D. BENEDICTVM. 1660. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards. A small fortress tower depicted above the crown.

Silver. Diameter 20 mm. Weight 2.24 g (fig. 1: 6).

Dated 1663 – 1

7. Obverse: Circumscription: LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Bust of the king as an adult, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. A five-pointed star above the image, under it – a small rhombus.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. D. BENEDICTVM. 1663. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards. A small five-pointed star above the crown, reversed.

Silver. Diameter 20 mm. Weight 2.25 g (fig. 1: 7).

IV. The Mint's mark has been filed off – a total of 1.

Dated 1662 – 1

8. **Obverse:** Circumscription: LVD XIII D G / FR ET NAV REX. Bust of the king as an adult, wearing a laurel wreath, armour and mantle, facing to the right. Above the image is an animal (leopard?), facing to the right.

Reverse: Circumscription: SIT. NOMEN. DOMINI. -- BENEDICTVM. 1662. Crowned shield with three three-leaf lilies, facing forwards. A small fortress tower depicted above the crown.

Silver. The lower part of the reverse, where the Mint mark was inscribed, has been filed off. Diameter 20 mm. Weight 2.27 g (fig. 1: 8).

As can be seen from the descriptions of the preservation states in the catalogue, five of the eight coins' surfaces have been damaged on purpose. Four specimens (Nos. 1, 2, 3, and 5) are scratched to a higher or lesser degree and one (No. 8) has been filed off on the reverse, on the spot where the mint mark was. We cannot provide an answer to the question of why these intentional damages were made to the coins.

In the 16th – 17th c., France was the West European country that maintained the most active trade relations with the Ottoman Empire. However, in this period French coins were a very rare occurrence in the Levant. This is because in trading with the Ottoman Empire, French merchants used mainly the Spanish silver thaler coins (called “reales” in the Levant) and their sub-units, half and quarter thalers (“reales”). These coins were minted in large quantities, in the American and European mints of the Spanish Kingdom, from the silver mined in the rich silver mines located in the Spanish realms in America. Due to the significant export of crafted goods from France to Spain, large amounts of money, comprising Spanish silver reales, were held by French merchants. A significant part of these coins was used by the French in their trade with the Levant.

However, towards the end of the reign of Louis XIII (1610 – 1643) and mainly in the first quarter of the century from the reign of Louis XIV (1643 – 1715), significant quantities of silver coins with small denomination were produced in France, a large part of which were used for trade with the Levant. These were the silver coins with denomination of one twelfth of the thaler (écu d'argent), i.e. 5 sou. These coins quickly became very popular in the Levant regions in the 1650s and 1660s under the names of “luigini” and “timuni” (Винавер 1970, 158). The eight coins which are the topic of this paper are examples of these.

The luigini became so popular among the population of the Ottoman Empire that their purchasing power within its borders was much higher than their actual value. Instead of twelve luigini eight luigini were considered as equal in value to one silver thaler (which is where their other name “timuni” comes from, i.e. “eighths”) (Винавер 1970, 158). In other words, in the 1650s – 1660s in the Levant, the luigini had a market rate not of about 10 aspers, which would have corresponded to their actual value, but of about 13 – 15 aspers (Винавер 1970, 158).

One of the reasons why the luigini were valued so much within the Ottoman Empire was that the women (both Christian and Muslim) preferred to use these beautiful coins as adornment (on strings and the like) (Винавер 1970, 158). An interesting example in this respect can be found in the travel notes of the Englishman Edward Brown, who passed through our lands in 1669. He wrote the following: “We gave the women small European change. I received many thanks from a Bulgarian woman, for a shiny coin of five sols (i.e. 5 sou) which she [immediately pierced and]

Fig. 1. Eight silver coins of Louis XIV of France (1643 – 1715) from the depot of the National Museum of History – Sofia

Обр. 1. Осем сребърни монети на френския крал Людовик XIV (1643 – 1715)
от фонда на Националния исторически музей – София

added to her head ornament, above her forehead, to the other coins she had put there earlier” (Чужди пътеписи...1987, 184). Even the Janissaries preferred to receive their salaries in luigini (despite their inflated rate of one eighth of the thaler) and not in depreciated aspers (Винавер 1970, 158).

Evidence of the significant dissemination of the luigini of the kings Louis XIII and Louis XIV in circulation on Bulgarian territory is their discovery in significant quantities in several coin hoards from the 17th c. One such example is a coin hoard from that century found in 1961 in the territory of the former Birimirtsi village, Sofia region (currently, Benkovski district of Sofia city), housed at the numismatic depot of the Museum of History of Sofia. From a total of 597 coins, 540 are luigini (Григорова 1973, 16 – 19). From these, 28 are of Louis XIII and the other 512 are of Louis XIV. From these 540 luigini, 66 are pierced to be used as adornment (Григорова 1973, 17).

References/Цитирана литература:

- Винавер 1970:** В. Винавер. Преглед историје новца у Југословенским земљама (XVI – XVIII в.). Београд, 1970. [Vinaver 1970: V. Vinaver. Pregled istorije novca u Jugoslovenskim zemlyama (XVI – XVIII v.). Beograd, 1970]
- Григорова 1973:** К. Григорова. Монетно съкровище от XVII в. от София. – Музеи и паметници на културата, 1, 1973, 16 – 19. [Grigorova: K. Grigorova. Monetno sakrovishte ot XVII v. ot Sofiya. – Muzei i pametnitsi na kulturata, 1, 1973, 16 – 19]
- Чужди пътеписи...1987:** Чужди пътеписи за Балканите, том 7. Английски пътеписи за Балканите (края на XVI – 30-те години на XIX в.). София, 1987. [Chuzhdi patepisi ... 1987: Chuzhdi patepisi za Balkanite, tom 7. Angliyski patepisi za Balkanite (kraya na XVI – 30-te godini na XIX v.). Sofia, 1987]

ЧАСТ ОТ КОЛЕКТИВНА НАХОДКА СЪС СРЕБЪРНИ МОНЕТИ НА ФРЕНСКИЯ КРАЛ ЛЮДОВИК XIV ОТ ФОНДА НА НИМ – СОФИЯ

Власимир Пенчев

Национален исторически музей – София, ул. „Витошко лале“ № 16, 1404 Бояна, София; vl.m.penchev@gmail.com

РЕЗЮМЕ

Предмет на настоящата публикация са осем броя сребърни френски монети с номинална стойност от 5 су (една дванадесета от сребърния талер). Те са на крал Людовик XIV (1643 – 1715). Съхраняват се във фонда на Националния исторически музей – София. Тези монети са част от по-голяма колективна монетна находка от XVII в., произхождаща от територията на Република България.

През XVI – XVII в. от западноевропейските страни най-активни търговски взаимоотношения с Османската империя е поддържала Франция. Но през този период, френски монети в Леванта се срещат твърде рядко. Това е така, защото в търговията си с Османската империя френските търговци са използвали главно сребърните испански талерови монети (наричани в Леванта „реали“) и техните подразделения, половин и четвърт талерите (реалите). Тези монети са били сечени в огромни количества в американските и европейските монетарници на Испанското кралство от среброто, добивано в богатите сребърни рудници, намиращи се в испанските владения в Америка. Поради значителния износ на манифактурни стоки от Франция в Испания в ръцете на френските търговци се съсредоточавали големи парични суми, съставени от испански сребърни реали. Значителна част от тези монети французите използвали в търговията си с Леванта.

Но към края на управлението на крал Людовик XIII (1610 – 1643) и най-вече през първия четвърт век от царуването на Людовик XIV (1643 – 1715) във Франция били произведени значителни количества сребърни монети от малък номинал, голяма част от които били употребени за търговията с

Леванта. Става дума за сребърните монети с номинална стойност от една дванадесета част от талера (*écu d'argent*), т.е. от 5 су. През 50-те – 60-те години на XVII в. тези монети бързо станали много популярни в левантийските области под названията „луиджини“ и „тимуни“. Именно от тях са и осемте екземпляра, които са предмет на настоящата публикация.

Луиджините станали толкова предпочитани от населението на Османската империя, че в нейните предели покупателната им стойност била силно завишена в сравнение с реалната им стойност. Осем луиджини се пресмятали като равностойни на един сребърен талер, а не дванадесет луиджини (оттук и другото им название – „тимуни“, т.е. „осминки“). С други думи, през 50-те – 60-те години на XVII в., в Леванта, луиджините имали пазарен курс не по около 10 аспри, което би отговаряло на реалната им стойност, а по около 13 – 15 аспри.

Една от причините, поради която луиджините били толкова ценени в пределите на Османската империя била, че жените (както християнките, така и мюсюлманките) предпочитали да използват тези красиви монети за накити (нанизи и прочие). Любопитен пример в това отношение намираме в пътеписните бележки на англичанина Едуард Браун, който преминал през 1669 г. през нашите земи. Там пише следното: „На жените давахме дребни европейски монети. Получих големи благодарности от една българка за лъскава монета от пет сола [т.е. от 5 су], която тя [веднага продупчи и] прибави към своето украшение на главата, над челото при другите монети, които бе поставила там по-рано“. Дори еничарите предпочитали да получават заплатите си в луиджини (въпреки завишения им курс от по една осма от талера), а не в обезценени аспри.

За значителното разпространение на луиджините на кралете Людовик XIII и Людовик XIV в циркулационната среда в българските земи свидетелства откриването им в немалки количества в някои колективни монетни находки от XVII в. Пример в това отношение е едно монетно съкровище от въпросното столетие, намерено през 1961 г. в землището на бившето село Биримирци, Софийско (понастоящем квартал Бенковски на град София), съхранявано в нумизматичния фонд на Музея за история на София. От общо 597 монети, влизащи в неговия състав, 540 броя са луиджини. От тях 28 броя са на Людовик XIII, а останалите 512 броя са на Людовик XIV. От тези 540 луиджини, 66 броя са пробити за употреба като накити.

Ключови думи: сребърни монети, Франция, Людовик XIV